

Instytut Chemii UMCS
Zakład Chemii Nieorganicznej i Ogólnej
Kierownik Zakładu: prof. dr Włodzimierz Hubicki

Włodzimierz HUBICKI, Barbara FRANK

**Oddzielanie itru od lantanowców lekkich metodą jonowymienną
za pomocą NTA przy zastosowaniu kadmu jako jonu spowalniającego
lub wypierającego**

Отделение иттрия от легких лантанидов ионообменным методом с помощью кадмия в качестве удерживающего либо вытесняющего иона

Separation of Yttrium from Light Lanthanons by Ion Exchange with NTA
as an Eluent and Cadmium as a Retaining or Displacing Ion

W poprzednich naszych pracach [1, 2, 3] rozdzielano ziemie cerowe i itrowe metodą jonowymienną przy zastosowaniu kadmu jako jonu spowalniającego i roztworu soli amonowej kwasu nitrylotrójoctowego (NTA) lub nitrylotrójoctanu kadmu jako eluentu. Na podstawie przeprowadzonych doświadczeń stwierdzono, że itr zmienia swoje położenie zależnie od pH i składu rozdzielanej mieszaniny. Przy pH poniżej 3 oddziela się w pierwszych frakcjach razem z ziemiami ciężkimi, przy wyższych od 3 razem z gadolinem, a nawet samarem. Jest to związane prawdopodobnie z tym, że itr przy pH mniejszym od 3 tworzy z NTA kompleksy o większej trwałości niż z gadolinem, samarem i neodymem lub, że z obniżeniem pH elucji zmniejsza się znacznie powinowactwo jonów itrowych do jonitu sulfonowego na bazie polistyrenowej.

Celem niniejszej pracy było znalezienie warunków elucji, w których oddzielenie itru od neodymu i samaru za pomocą roztworów soli Cd—NTA osiągnie warunki optymalne.

Aby porównać efektywność rozdziałów jonowymiennych itru od samaru i neodymu za pomocą roztworu NTA pierwszą próbę elucji przeprowadzono przy zastosowaniu jako eluentu 1,5% NH_4 —NTA przy użyciu kadmu jako jonu spowalniającego, następne elucje prowadzono przy użyciu roztworów Cd—NTA.

CZĘŚĆ DOŚWIADCZALNA

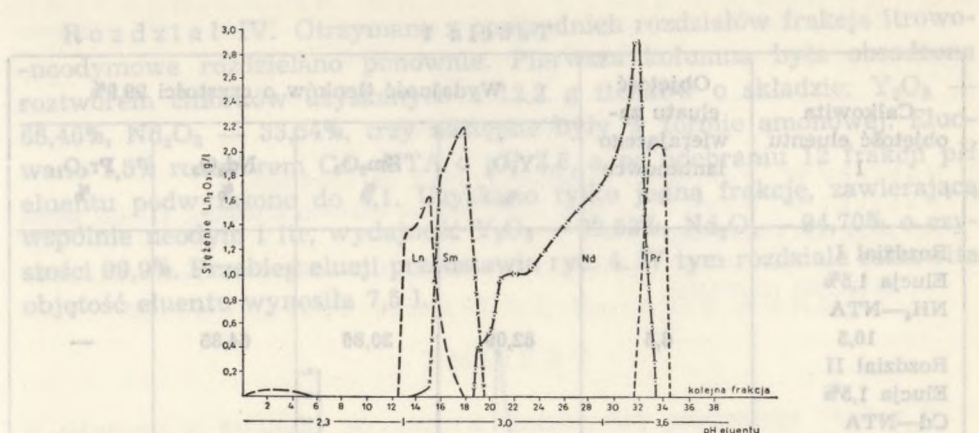
Pracowano na zestawie czterech kolumn o średnicy 2 cm wypełnionych Zerolitem 225X8 o wielkości ziarna 0,25—0,44 mm do wysokości 44 cm. Szybkość przepływu eluentu wynosiła 0,3 ml/min. (56 ml/cm² · godz.). Zbierano frakcje po 300 ml. Kontrolowano pH każdej frakcji. Analizę pierwiastków ziem rzadkich przeprowadzono spektrofotometrycznie i spektrograficznie.

Rozdział I. Pierwsza kolumna w formie Ln³⁺ była obsadzona prawie obojętnym roztworem chlorków sporządzonym z 14,8 g tlenków o składzie: Y₂O₃, Gd₂O₃, Tb₄O₇ — 14,12%, Sm₂O₃ — 19,13%, Nd₂O₃ — 31,11%, Pr₆O₁₁ — 10,81%, La₂O₃ — 16,14%, druga kolumna była w formie Cd²⁺, trzecia i czwarta w formie NH₄⁺, zatem stosunek długości kolumny obsadzonej ziemiami do długości drogi rozwijania się chromatogramu W wynosił 1 : 3. Elucję prowadzono 1,5% roztworem NH₄—NTA, który przygotowano przez rozpuszczenie w wodzie destylowanej odpowiedniej ilości kwasu i doprowadzenie amoniakiem do wartości pH 1,9. Po krótkim czasie z tego roztworu wytrącił się wolny kwas NTA, a roztwór nad osadem wykazywał pH 2,3. Przez ponowny dodatek amoniaku rozpuszczono osad i elucję prowadzono roztworem o pH 2,3. Po przepuszczeniu 3,8 l eluentu w kolumnie wytrąciło się trochę osadu, mimo to proces prowadzono dalej i dopiero od frakcji 12' podwyższono pH roztworu NH₄—NTA do 3, a od frakcji 29 do 3,6.

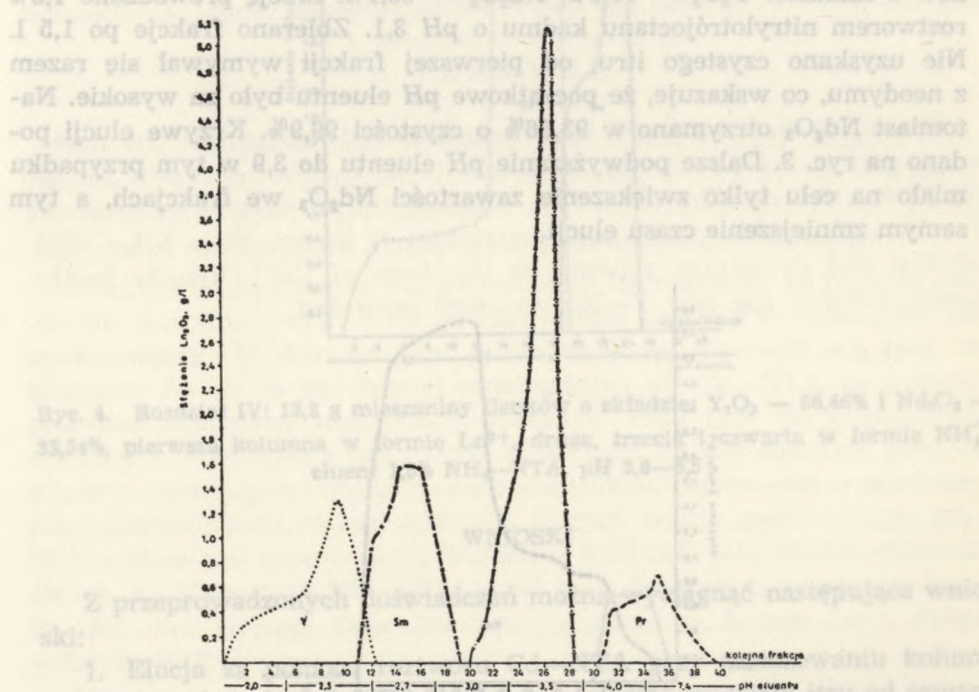
Pierwsze frakcje od 1 do 5 zawierały niewielkie ilości ciężkich lantanowców, którymi zanieczyszczone były pierwotne tlenki, następnie elucja ziem została zahamowana, wymywał się tylko kadm i dopiero we frakcji 13 przebił itr. Ogółem zużyto 10,5 l eluentu, ziemie rzadkie znajdowały się w 6,5 l eluatu. Pozostały w kolumnach lantan wymywano 1 N roztworem CH₃COONH₄.

Rozdział II. Pierwszą kolumnę obsadzono roztworem chlorków z mieszaniny tlenków o składzie: Y₂O₃, Gd₂O₃, Tb₄O₇ — 18,60%, Sm₂O₃ — 25,84%, Pr₆O₁₁ — 7,63%, Nd₂O₃ — 32,50%, La₂O₃ — 15,46%. Eluowano 1,5% roztworem nitrylotrójoctanu kadmu sporządzonym przez rozpuszczenie NTA i CdCl₂ w stosunku molarnym 1 : 1 w wyliczonej ilości w wodzie destylowanej, doprowadzając amoniakiem do odpowiedniej wartości pH. Trzy pozostałe kolumny były w formie amonowej. Jak zawsze przy elucji roztworem soli kadmowej i NTA lantanowce wymywały się natychmiast po rozpoczęciu procesu. W czasie rozdziału stopniowo podwyższano pH eluentu. Itr wymył się w pierwszych 12 frakcjach. Otrzymano tylko jedną frakcję mieszaną itrowo-samarową oraz całkowity rozdział Sm—Nd i Nd—Pr.

Przebieg elucji I i II przedstawiono odpowiednio na ryc. 1 i 2, a dane odnośnie obu rozdziałów w tab. 1.

Ryc. 1. Rozdział I: 14,8 g mieszaniny tlenków o składzie: Y₂O₃, Gd₂O₃, Tb₄O₇ — 14,12%, Sm₂O₃ — 19,13%, Nd₂O₃ — 31,11%, Pr₆O₁₁ — 10,81%, La₂O₃ — 16,14%, pierwsza kolumna w formie Ln³⁺, druga w formie Cd²⁺, trzecia i czwarta w formie NH₄⁺; eluent 1,5% NH₄—NTA, pH 2,3—3,6

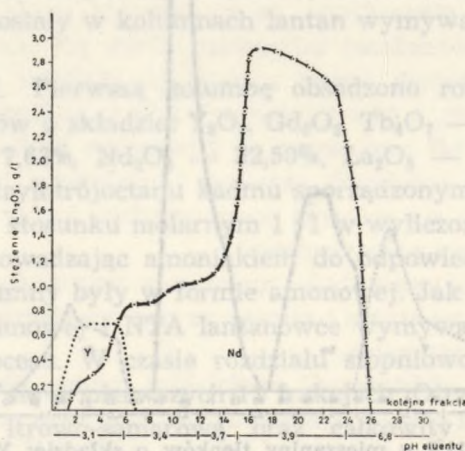
Ryc. 2. Rozdział II: 11,8 g mieszaniny tlenków o składzie: Y₂O₃, Gd₂O₃, Tb₄O₇ — 18,60%, Sh₂O₃ — 25,84%, Nd₂O₃ — 32,50%, Pr₆O₁₁ — 7,63%, La₂O₃ — 15,14%, pierwsza kolumna w formie Ln³⁺, druga, trzecia i czwarta w formie NH₄⁺; eluent 1,5% Cd—NTA, pH 2,0—7,4

Tabela 1

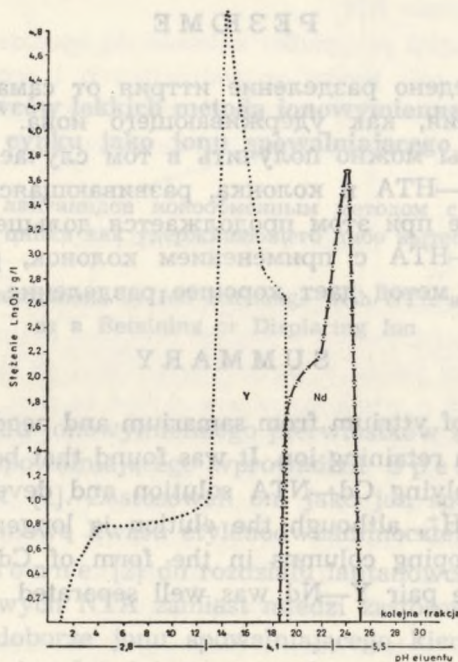
Całkowita objętość eluentu l	Objętość eluatu zawierającego lantanowce l	Wydajność tlenków o czystości 99,9%			
		Y ₂ O ₃ %	Sm ₂ O ₃ %	Nd ₂ O ₃ %	Pr ₆ O ₁₁ %
Rozdział I Elucja 1,5% NH ₄ -NTA 10,5	6,5	82,09	30,86	64,85	—
Rozdział II Elucja 1,5% Cd-NTA 14,0	13,0	91,21	55,50	100,00	91,80

Rozdział III. $\frac{1}{3}$ kolumny o długości 180 cm i średnicy 5 cm wypełnionej Zerolitem 225X8 w formie amonowej obsadzono prawie obojętnym roztworem chlorków, uzyskanym przez rozpuszczenie 53 g tlenków o składzie: Y₂O₃ — 11,9%, Nd₂O₃ — 88,1%. Elucję prowadzono 1,5% roztworem nitylotrójoctanu kadmu o pH 3,1. Zbierano frakcje po 1,5 l. Nie uzyskano czystego itru, od pierwszej frakcji wymywał się razem z neodymem, co wskazuje, że początkowe pH eluentu było za wysokie. Natomiast Nd₂O₃ otrzymano w 93,86% o czystości 99,9%. Krzywe elucji podano na ryc. 3. Dalsze podwyższanie pH eluentu do 3,9 w tym przypadku miało na celu tylko zwiększenie zawartości Nd₂O₃ we frakcjach, a tym samym zmniejszenie czasu elucji.

Ryc. 3. Rozdział III: 53 g mieszaniny tlenków o składzie: Y₂O₃ — 11,90% i Nd₂O₃ — 88,10%, $\frac{1}{3}$ kolumny w formie Ln³⁺, $\frac{2}{3}$ w formie NH₄⁺; eluent 1,5% Cd-NTA, pH 3,1—6,8

Rozdział IV. Otrzymane z poprzednich rozdziałów frakcje itrowo-neodymowe rozdzielano ponownie. Pierwsza kolumna była obsadzona roztworem chlorków uzyskanych z 12,2 g tlenków o składzie: Y_2O_3 — 66,46%, Nd_2O_3 — 33,54%, trzy następne były w formie amonowej. Eluowano 1,5% roztworem Cd—NTA o pH 2,8, a po odebraniu 12 frakcji pH eluentu podwyższono do 4,1. Uzyskano tylko jedną frakcję, zawierającą wspólnie neodym i itr, wydajność Y_2O_3 — 92,53%, Nd_2O_3 — 94,70% o czystości 99,9%. Przebieg elucji przedstawia ryc. 4. W tym rozdziale całkowita objętość eluentu wynosiła 7,5 l.

Ryc. 4. Rozdział IV: 12,2 g mieszaniny tlenków o składzie: Y_2O_3 — 66,46% i Nd_2O_3 — 33,54%, pierwsza kolumna w formie Ln^{3+} , druga, trzecia i czwarta w formie NH_4^+ ; eluent 1,5% NH_4 —NTA, pH 2,8—5,5

WNIOSKI

Z przeprowadzonych doświadczeń można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Elucja za pomocą roztworu Cd—NTA przy zastosowaniu kolumn rozwijających w formie NH_4^+ daje lepsze wyniki rozdzielania itru od samaru i neodymu niż w przypadku elucji za pomocą roztworu soli amonowej NTA i zastosowaniu jako jonu spowalniającego kadmu. Jednak czas elucji przy użyciu nitrylotrójoctanu kadmu jest dłuższy.

2. Elucję należy rozpocząć 1,5% roztworem Cd—NTA o pH_1 niższym niż 3, a następnie stopniowo podwyższać do pH_2 4.

PIŚMIENNICTWO

1. Hubicki W., Frank B.: Wiadomości chem. **23**, 497 (1969).
2. Hubicki W., Frank B.: Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, Lublin, sectio AA **26/27**, 213 (1971/1972).
3. Hubicki W., Frank B.: Ann. Univ. Mariae Curie-Skłodowska, Lublin, sectio AA **26/27**, 223 (1971/1972).

РЕЗЮМЕ

В работе проведено разделение иттрия от самария и неодима в присутствии кадмия, как удерживающего иона. Установлено, что лучшие результаты можно получить в том случае, если будет применен раствор Cd—HTA и колонка, развивающаяся в форме NH_4^+ , хотя элюирование при этом продолжается дольше, чем при элюенте: раствор NH_4 —HTA с применением колонок, развивающихся в форме Cd^{2+} . Этот метод дает хорошее разделение пары Y—Nd.

SUMMARY

The separation of yttrium from samarium and neodymium was made, using cadmium as a retaining ion. It was found that better results can be obtained when applying Cd—NTA solution and developing columns in the form of by NH_4^+ , although the elution is longer, than NH_4 —NTA solution and developing columns in the form of Cd^{2+} . Thanks to the former method, the pair Y—Nd was well separated.